IMPORTANȚA ACTIVISMULUI JURIDIC PROFESIONAL PENTRU JUSTIȚIA NAȚIONALĂ
THE IMPORTANCE OF PROFESSIONAL LEGAL ACTIVISM FOR NATIONAL JUSTICE

Andrei NEGRU,
dr. hab., prof. univ.
Universitatea de Stat din Moldova

Summery
Professional legal activism, characteristic to judges and prosecutors, appears to be the phenomenon of particular importance in the process of manifestation of a consolidated and independent Justice. Namely, the process of magistrates´ active and professional involvement in identifying and solving the current problems of the national justice, the consolidation of a theoretical-practical capacity of the magistrates, able to lead a constructive public dialogue with the representatives of the professional civil society will solve many problems characteristic of the national justice system.
Key-words: *legal activism, legal culture*, *legal awareness, justice, contemporary democratic state, rule of law, political regime*

Societatea contemporană, perfecţionată atât în aspect practic, cât şi în aspect teoretic de activitatea evolutivă a civilizaţiei, este determinată prin prezenţa unei forme specifice de organizare. Această formă posedă un caracter static prin forma sa şi concomitent dinamic prin conţinutul său, astfel manifestându-se acele aspecte de influenţă reciprocă caracteristice dualismului în cauză. Forma de organizare, manifestând un caracter static, este caracterizată de prezenţa statului de drept prin ansamblul de premise specifice ce-i şi atestă prezenţa. Deşi identificarea statului de drept în calitate de deziderat teoretic determină scopul organizării sociale respective, în prezent aceasta este considerată drept un fenomen de importanţă praxiologică deosebită. Anume prezenţa statului de drept prin manifestarea premiselor sale şi stabileşte conţinutul acestei societăţi organizate – regimul politic democratic, capabil la realizarea scopului statului contemporan – proclamarea, promovarea, protejarea şi restaurarea drepturilor şi libertăţilor oamenilor. Această perspectivă de realizare nu poate fi materializată decât doar în condiţiile unui regim politic democratic. Fiind caracterizat în doctrină drept un ansamblu de metode prin intermediul cărora se realizează puterea în stat [6, p.70], acest mediu al statului de drept stabileşte anumite semne cardinale de manifestare. Evident că unul din aceste semne cardinale, ce au destinaţia de a caracteriza regumul politic în aspect calitativ, este cultura societăţii, fenomen determinat de conştiinţa socială respectivă, care la fel poate fi considerată punct de reper

al regimului democratic contemporan. Importanţa delimitării acestor două fenomene rezultă din natura lor şi din interacţiunea cu alte fenomene de ordin social, politic, economic şi juridic. Dacă cultura socială este, într-o anumită măsură, determinată de gradul de dezvoltare economică a societăţii [2, p. 472], chiar în cadrul unei şi aceleiaşi formaţiuni social-economice, atunci conştiinţa socială[8, p. 577] este acel fenomen determinatoriu ce caracterizează regimul politic democratic indiferent de tipizarea dreptului şi statului. Conştiinţa socială, îndeosebi prin forma sa juridică, reflectă atitudinea societăţii faţă de formele de organizare a societăţii respective, în concretizare, reflectă atitudinea societăţii faţă de stat, care şi este rezultatul manifestării regimului politic prin ansamblul său de metode de realizare a puterii. Atât conştiinţa socială în general, cât şi conştiinţa juridică în special sunt direct orientate spre determinarea unui al treilea punct de reper, determinatoriu pentru regimul politic – prezenţa şi calitatea justiţiei[5, p.166]. Anume natura, calitatea şi orientarea conştiinţei sociale şi a conştiinţei juridice determină rolul şi vectorul de dezvoltare a justiţiei în societatea respectivă. Regimul politic democratic, manifestat în calitate de conţinut al statului de drept contemporan, este determinat de o cultură socială, conştiinţă socială şi o justiţie de o anumită calitate.

Cu referinţă la calitatea justiţiei, este necesar de menţionat că trebuie privită drept categorie mai complexă în coraport cu calitatea actului de justiţie. Calitatea justiţiei este apreciată prin termenul de justiţie consolidată, privită într-un proces dinamic perpetuu, care într-o societate democratică se află într-un coraport dinamic de dezvoltare proporţional. Altfel spus, procesul de consolidare a justiţiei este un proces dinamic ce reflectă realitatea obiectivă a coraportului dintre forma de organizare a societăţii contemporane – statul de drept şi conţinutul de manifestare – regimul politic democratic[5, p. 197] , identificat prin ansamblul de metode de realizare a puterii şi justiţiei, caracterizată printr-o capacitate exlusivă de interpretare cazuală superioară şi emitere a actelor de aplicare a dreptului, care, odată intrate în vigoare, identifică o autoritate de lucru judecat, autoritate care conform prevederilor doctrinei juridice nu poate fi contestată de nimeni. Din considerentele de valoare majoră pentru societatea democratică, în procesul de democratizare a acesteia, justiţia, în scopul dezvoltării şi corespunderii cerinţelor contemporane, necesită realizarea acestui proces de consolidare a sa ca fenomen sociojuridic adecvat realităţilor corespunzătoare menţionate. Cercetări profunde în domeniul activismului juridic al subiecţilor într-un regim contemporan democratic [1] determină o claritate în procesul de antrenare a magistraţilor în procesul de consolidare a justiţiei.

Procesul de consolidare a justiţiei contemporane, pe lângă un şir de factori ce-l determină, urmează a fi completat şi stabilit la nivel doctrinar, argumentat prin realităţile practice manifestate în societate de un activism social pronunţat, îndeosebi de un activism juridic manifestat atât din partea

membrilor ordinari ai societăţii, cât şi din partea magistraţilor-profesionişti, care nemijlocit posedă funcţia de realizare a justiţiei în stat. Anume implicarea magistraţilor, în scopul identificării unor procese reformatorii în domeniul justiţiei şi are o relevanță primordială pentru determinarea calităţii şi eficienţei justiţiei naţionale. Anume activismul juridic social, determinat de acea cultură juridică şi mai ales de conştiinţă juridică generală a societăţii şi influenţează într-o manifestare considerabilă procesul de consolidare a justiţiei contemporane. Or, procesul de consolidare a justiției este o activitate reglementată și orientată spre realizarea principiilor justiției contemporane.

Realitatea juridică naţională ne impune sarcini diverse, ce se referă atât la procesul de creare şi perfecţionare a sistemului legislativ, cât şi la formarea şi implementarea mecanismelor de realizare şi îndeosebi de aplicare a normelor juridice. Procesul de reformă a justiţiei naţionale se caracterizează ca una dintre multiplele sarcini orientate spre modernizarea şi democratizarea perpetuă a regimului politic al statului și promovarea valorilor statului de drept. Contextul abordării se determină prin semnificaţia prioritară ce îl identifică fenomenul justiţiei în procesul de consolidare a mecanismului statului de drept. Procesul de reformă a justiției, materializat normativ printr-o strategie de reformă în domeniu, poartă un caracter complex, ce atentează la o pluralitate de fenomene de natură specială din cadrul justiției, evidenţiază multiple perspective de reglementare normativ-juridică atât la nivel legislativ, cât şi la nivel de reglementare specializată, ce reiese din competenţele organelor abilitate în domeniu. Nu vom elogia sau diminua perspectivele de reformă în domeniul justiţiei, urmărim scopul de menţiune a dinamizării acestui proces, de natură complex, care, în opinia noastră, începe să manifeste semnalmente de stagnare. Prezentându-se în calitate de semnalizator al calităţii activităţii guvernării, procesul de reformă a justiţiei este perceput în mod diferit de reprezentanţii societăţii civile, în dependenţă de cultura juridică şi conştiinţa juridică manifestată. Finalitatea este clară și exprimată ori prin aprecierea ori prin dezaprobarea politicii promovate de guvernare. Important este că atât actuala guvernare, cât şi precedenta au sesizat importanţa necesităţii stabilirii unei justiţii naţionale independente şi consolidate, capabile să asigure o stabilitate a relaţiilor juridice. Justiţia se impune, prin calitatea şi eficienţa sa, în ipostaza unui indiciu determinatoriu al independenţei şi suveranităţii statului nostru.

Importanţa şi complexitatea procesului de reformă în justiţie ne îndeamnă să depistăm unele soluţii, raţionalizări suplimentare, orientate spre o eficientizare a procesului în cauză. Apare oportunitatea evaluării rolului societăţii civile – acea parte activă a populaţiei care, prin natura ei definitorie, solicită o implicare teoretico-praxiologică în aşa domenii de rezonanţă social-politică cum este reforma justiţiei [5, p. 168].

Activismul juridic prezumă o activitate specifică, profesională într-un anumit domeniu al vieții sociale de interes public sau privat, orientat spre

protejarea, realizarea, restaurarea drepturilor omului și cetățeanului, fiind exprimată prin implicarea în procesul de legiferare și realizare a normelor juridice din domeniul vizat. Evident, activismul juridic caracterizează o activitate conștientă care, la rândul ei przumă o conștiință juridică și o cultură juridică avansată.

Orice proces de reformă, în orice domeniu al vieții sociale și politice, dacă se intenționează a fi de o finalitate pozitivă prezumă prezența activismului juridic. Asupra unui proces de reformă influențează pe diferite direcții și metode activismul juridic social și activismul juridic profesional. Și procesul de reformare a justiției, actual pentru realitatea noastră juridică necesită o implicare atât din partea activismului juridic social, cât și din partea activismului juridic profesional – al judecătorilor, procurorilor, avocaților etc. Este de o complexitate deosebită și prezumă eforturi intelectuale și materiale deosebite, competențe profesionale avansate, implicări sistemice și sistematice din partea unei entități complexe de profesioniști.

Valoarea activismului juridic social și al celui profesional se manifestă îndeosebi la finalitatea procesului de reformă și se exprimă prin acele atitudini și aptitudini profesionale, orientate spre menținerea realizărilor reformelor, ce au fost obținute prin voință politică. Însă politicul nu poate, și nici nu este necesar, de a se implica permanent în reforma justiției. Declanșarea reformei justiției, realizarea principalelor etape, adoptarea actelor normative în domeniu, sunt activități de competența politicului. Continuarea reformei justiției, perfecționarea ei, valorificarea rezultatelor acestei reforme este posibilă numai printr-o activitate profesionistă a interesaților în procesul de realizare a justiției. Consolidarea justiției, fiind o stare de finalitate a unui proces de reformă în domeniu, presupune prezența unui activism juridic profesional, care se prezintă drept o activitate conștientă, legală, profesionistă a tuturor reprezentanților profesiilor juridice, evident, în forme și intensități diferite, dar permanente, acestea fiind o parte a activității profesionale juridice. Or, activismul juridic impune păstrarea și dezvoltarea acelor valori organizaționale și funcționale obținute prin reformarea justiției.

Un rol de o deosebită importanţă urmează a se acorda Consiliului Superior al Magistraturii, care prin natura sa organizaţională şi funcţională este determinat de a se implica în acest proces, deoarece, după cum am menţionat, reforma justiţiei nu se reduce numai la o simplă elaborare de reglementări noi juridico-normative în domeniu, ea fiind caracterizată printr-o complexitate de proporţii. Anume capacitatea de reglementare normativ-juridică, ce caracterizează statutul Consiliului Superior al Magistraturii în domeniul elaborării unui sistem de regulamente orientate spre promovarea principiilor transparenţei, egalităţii în drepturi şi în profesie, a democratismului, spre criteriile experienţei şi calităţii activităţii profesionale,

poate fi realizată şi poate contribui substanţial la reformele în justiţie pe calea elaborării unei entităţi sistemice de regulamente cu referinţă la organizarea şi funcţionarea justiţiei în ansamblu. Numai reglementările exacte, în concordanţă cu valorile menţionate şi materializate în forma principiilor sau criteriilor evidenţiate şi va determina excluderea erorilor în activitatea instituţiei în cauză. Ponderea activităţii acestui organ, înzestrat cu competenţă de autoadministrare a autorităţii judecătoreşti, în procesul de reformă a justiţiei urmează a fi considerabil sporită.

Activitatea justiţiei, precum şi reforma acesteia, datorită importanţei sociale şi statale a manifestărilor de discuţie, sunt într-o interferenţă cu manifestările de activitate în domeniu a societăţii civile. Instituţia asesorilor populari, curţile cu juraţi sunt numai nişte exemple evidente de manifestare şi interacţiune a societăţii civile cu justiţia. Realitatea juridică a Republicii Moldova identifică o implicare în domeniu, stabilită prin legislaţie, şi anume prin Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii[4]. Membrii-profesori ai CSM, în număr de trei, conform actualelor reglementări juridice, şi se manifestă în calitate de reprezentanţi ai societăţii civile.

Oportunitatea reglementărilor menţionate se exemplifică şi se argumentează prin specificul naturii şi activităţii profesionale a magistraţilor, a normelor de natură deontologică, a rolului acestora în societate, ce identifică condiţii de natură obiectivă de formare a unei entităţi profesionale închise, apolitice, separate de celelalte entităţi profesionale de natură juridică. La fel, aprecierea specificului profesional este determinat şi de durata mandatului, ce este, de regulă, stabilit pentru toată perioada productivă de manifestare profesională a magistraţilor. Deci, este obligatorie prezenţa în cadrul componenţei organului superior de administrare şi a unor reprezentanţi din afara entităţii profesionale menţionate, capabili obiectiv de a da aprecieri de natură teoretică şi practică anumitor situaţii de manifestare a justiţiei în aspectul lor de calitate şi eficienţă. ***Astfel, argumentăm prezenţa în componenţa CSM anume a profesorilor de drept în calitate de reprezentanţi ai societăţii civile, limitarea profesională fiind stabilită prin normă constituțională, al (1), art.122*** [4]. Anticipând eventuale reproşuri de interese profesionale comune ale profesorilor din domeniul juridic şi al magistraţilor, reliefăm oportunitatea şi importanţa existenţei acestor interese, ce urmează, prin calitatea lor, să promoveze statutul de consolidare a justiţiei în calitate de valoare socială determinatorie într-un stat de drept, orientarea şi calitatea acestor interese urmând să depindă de nivelul şi calitatea conştiinţei juridice şi a culturii juridice a membrilor CSM în ansamblu.

Importanţa includerii în calitate de membri a profesorilor – personalităţi notorii în domeniul juridic, de o calificare înaltă şi o manifestare profesională apolitică chiar şi în activitatea profesională iniţială, este argumentată prin valoarea ce o manifestă şi o atribuie personalităţile în cauză întregului Consiliu Superior al Magistraturii, atribuindu-i o autoritate calitativă sporită în activitatea

instituţiei [3, p. 129]. Manifestarea profesională iniţială de natură educativ-pedagogică, în procesul de instruire a viitorilor magistraţi, acordă profesorilor o autoritate teoretică incontestabilă, ce îşi găseşte locul şi realizarea în activitatea instituţiei de autoadministrare a autorităţii judecătoreşti. Importanţa reprezentării profesorilor de drept în componenţa CSM se exemplifică şi prin argumentul legăturii teoriei cu practica în manifestarea funcţională de autoadministrare a justiţiei.

Utilitatea membrilor-profesori în componenţa CSM se regăseşte în aceeaşi manifestare de apropiere a teoriei cu practica, exemplificată prin funcţionalitatea cotidiană a instituţiei, orientată spre soluţionarea anumitor sarcini de realizare calitativă şi eficientă a justiţiei, cât şi prin organizarea anumitor reforme fundamentale în domeniul nominalizat. Reiterarea praxiologică, determinată de activitatea profesională a magistraţilor, în anumite aspecte şi situaţii de manifestare, inhibă imaginea profesională, fapt ce poate împiedica atât eficienţa şi calitatea reglementărilor din domeniu, cât şi flexibilitatea şi corectitudinea decizională în situaţiile de acceptare sau promovare în carieră, sau a stabilirii răspunderii magistraţilor pentru o eventuală faptă comisă. Pregătirea teoretică avansată şi reînnoită în permanenţă, caracteristică mai pronunţată pentru membrii-profesori, acordă posibilitatea abordării mai complexe a anumitor manifestări de natură organizaţională şi funcţională şi identificării locului acestora în cadrul fenomenelor caracterizate printr-un grad de generalitate mai avansat. Anume abilităţile în cauză pot fi utilizate printr-o maximă eficienţă în procesul de reformă a justiţiei prin identificarea unui activism juridic profesional avansat.

O accentuare a importanţei prezenţei membrilor-profesori în componenţa CSM în calitate de reprezentanţi ai societăţii civile ar fi posibil de manifestat printr-o reglementare normativ-juridică în Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, ce ar obliga prezentarea unui raport de activitate a instituţiei nominalizate, de rând cu Preşedintele CSM, din partea reprezentanţilor societăţii civile. Mai mult ca atât, nu este oportună prezentarea acestor rapoarte în luna aprilie, după cum stabileşte reglementarea normativ-juridică actuală cu referinţă la raportul Preşedintelui CSM, dar în lunile octombrie-noiembrie, în perioada elaborării şi adoptării Legii bugetului, fapt ce ar eficientiza propunerile de organizare şi funcţionare a autorităţii judecătoreşti.

Un alt aspect de manifestare a implicării societăţii civile în procesul de reformă a justiţiei este activitatea asociaţiilor profesionale ale magistraţilor, în situaţia realităţii juridice naţionale ne referim la Asociaţia judecătorilor – asociaţie obştească, formată pe baza principiului apartenenţei profesionale, dar care determină şi interese fireşti, orientate spre eficientizarea procesului de reformă a justiţiei. Antrenarea entităţii menţionate de magistraţi în elaborarea unor reglementări juridice orientate spre optimizarea calităţii şi eficienţei justiţiei identifică un efect multiplu [5, p. 171). *În primul rând*, poate

fi utilizată o totalitate de opinii şi propuneri caracterizate printr-un înalt profesionalism şi o cunoaştere în detalii a problemelor cu care se confruntă justiţia naţională. În acest context, Asociaţia profesională a Judecătorilor poate elabora şi oferi pentru discuţii propuneri legislative ce vizează întregul spectru de activitate a justiţiei, îndeosebi în domeniile de reglementare juridică a organizării şi funcţionării Consiliului Superior al Magistraturii, a coraportului şi echilibrului dintre sistemul trihotomic al puterii de stat, a condiţiilor de integrare, promovare în carieră, de evaluare a calităţii activităţii profesionale şi a condiţiilor de atragere la răspundere disciplinară. La fel, propuneri utile şi eficiente de reglementare juridică procesuală şi materială pot surveni din partea magistraţilor în domenii variate de importanţă vitală pentru stat şi societate. *În al doilea rând*, antrenarea Asociaţiei Judecătorilor în procesul de reformă a justiţiei va genera o obligaţiune socială din partea magistraţilor în perspectiva realizării reglementărilor juridice la elaborarea cărora vor participa. *În al treilea rând*, implicarea în procesul de reformă a justiţiei a magistraţilor va restabili încrederea socială faţă de corpul judecătoresc, considerabil afectată în trecutul apropiat de anumite evenimente şi de declaraţiile anumitor actori politici. *În al patrulea rând*, implicarea în procesul de reformă a justiţiei a Asociaţiei Judecătorilor va demara un proces paralel de optimizare a conştiinţei juridice a judecătorilor şi chiar se va identifica în baza acestui dialog inevitabil al entităţilor profesionale din rândurile magistraţilor, care cu adevărat se află într-o opoziţie a reformelor şi se simt confortabil în starea actuală de lucruri. *În al cincilea rând*, autoritatea Asociaţiei Judecătorilor este capabilă, în calitate de entitate profesională, într-o eventuală perspectivă de diminuare a valorii și impactului reformei justiției de a ocupa o atitudine constructivă orientată spre o promovare şi restaurare a imaginii autorităţii justiţiei naţionale. Anume Asociația judecătorilor și poate fi acel subect determinatoriu, capabil de a modela și dinamiza conștiința juridică profesională a judecătorilor și a altor subiecți implicați în activitatea de realizare a justiției.

Un eventual reproş, ce ar invoca că judecătorii nu sunt partea cea mai activă a societăţii civile şi nici cea mai conştientă, anticipăm cu o afirmaţie categorică – corpul judecătoresc niciodată nu a fost privit în calitate de entitate activă a societăţii civile, capabilă de a contribui substanţial la procesul de reformă a justiţiei. Toate insuccesele de natură juridică, istoriceşte, au fost plasate pe adresa justiţiei, urmărindu-se o eschivare de răspundere politică, de instaurare a unui control asupra justiţiei şi formarea unui eventual capital politic. La fel, este importantă caracteristica deosebirii dintre judecători, a fenomenelor negative ce caracterizează justiţia contemporană în prezent, constatând interferenţe latente nebănuite în corpul judecătoresc. Anume judecătorii, prin manifestările lor de activism social, vor fi capabili în aspect psihologic şi profesional să contribuie la înlăturarea definitivă a manifestărilor

menţionate. Perfecţionarea şi selectarea calitativă a judecătorilor, în scopul optimizării calităţii şi eficienţei justiţiei, caracteristice unui regim politic democratic, nu trebuie efectuate în condiţii latente, astfel rolul Asociaţiei Judecătorilor se manifestă într-o ipostază net superioară în condiţiile realităţii contemporane.

Un al treilea actor, cu originea în societatea civilă, sunt mijloacele de comunicare socială, orientate spre o promovare a valorii justiţiei în calitate de valoare integrantă a statului de drept şi spre o formare a conştiinţei juridice sociale în domeniul de reformă a justiţiei. Multiplele comentarii cu referinţă la fenomenul caracterizat în mijloacele de comunicare socială ne determină de a afirma necesitatea pregătirii elementare şi cunoaşterea unor noţiuni juridice de către moderatori. Sunt foarte puţine exemplele când pregătirea profesională cu specificare juridică generează admiraţie. O mai puţină admiraţie provoacă anumiţi ”experţi” în domeniul reformelor justiţiei, care, constatăm cu stupoare, nu sunt versaţi în subiectele supuse discuţiilor publice sau manifestă cunoştinţe destul de vagi în domeniu, promovând, drept rezultat, anumite idei populiste, ce dăunează procesului de reformă a justiţiei, ca şi opozanţii care deschis îşi manifestă dezacordul cu eventualele transformări din cadrul autorităţii judecătoreşti. A fi reprezentantul unei organizaţii nonguvernamentale sau a avea studii juridice şi o carieră de răsunet în unul dintre multiplele domenii de activitate profesional-juridică nu prezumă logic cunoştinţe versate în domeniul de reformă a justiţiei. Cu toate acestea, este incontestabilă valoarea pozitivă a procesului de promovare publică a ideii de datorie stringentă a organizării şi funcţionării eficiente şi calitative a unei justiţii consolidate ca o condiţie inalienabilă de manifestare a unui stat de drept. Imperfecţiunile invocate nu diminuează prin nimic eforturile depuse în domeniu şi obiecţiile prezente au destinaţia spre o eficientizare a activităţii actorilor menţionaţi. Este necesar să recunoaştem că pregătirea juridică a reprezentanţilor mass-mediei în condiţiile realităţii juridice naţionale se află într-un proces dinamic de dezvoltare şi influenţa acestora în calitate de reprezentanţi activi ai societăţii civile asupra proceselor de reforme juridice de importanţă socială va fi într-o continuă creştere.

Următorul component al societăţii civile, capabil într-o manifestare considerabilă de a determina profunzimea şi dinamica reformelor justiţiei naţionale, sunt entităţile profesionale de exprimare praxiologică şi teoretică. Ne referim la entităţile profesionale ale avocaţilor, notarilor, executorilor, funcţionarilor publici din diferite domenii ale activităţii de administrare juridică, cât şi la profesorii şi cercetătorii fenomenului juridic. Cunoaşterea obiectivă a stării de lucruri din domeniul justiţiei naţionale atât în aspect praxiologic, cât şi în aspect teoretic permite, probabil, elaborarea de propuneri concrete, de utilitate practică şi teoretică considerabilă. Este conştientizată ideea realizării competenţei profesionale în cadrul legal de către subiecţii nominalizaţi numai în condiţiile realizării unei reforme a justiţiei, ce ar

identifica calitatea şi eficienţa acesteia. Exprimarea protestului public este o soluție orientată spre eficientizarea normelor juridice penale, a excluderii normelor juridice alogice din sistemul juridic național, ce numai nu contribuie la protejarea drepturilor și libertăților omului și cetățeanului însă nu este soluția cea mai eficientă. Se necesită propuneri de lege ferendă, orientate la liberalizarea legislației materiale și procedurale, se necesită investigații doctrinare, discuții cu adevarat publice și mediatice, realizate la un nivel doctrinar calitativ. Astfel apar posibilități de soluționare a divergențelor dintre ministerele de resort, cu adevărat echilibratedupă calitate și perspectivă în manifestarea lor. Se necesită o colaborare între asociațiile profesionale a diferitor profesii juridice și antrenarea mediului academic. Astfel poate fi explicat interesul social şi profesional în domeniul vizat, determinat de promovarea unei justiţii independente. Numai o abordare sistemică, multiaspectuală și de către un cerc larg de profesioniști teoreticieni și practicieni a problemelor de natură teoretico-practică din domeniul dreptului și a justiției, finalizată cu rezoluții clare și publice, de valoare doctrinar-praxiologică, poate soluționa acele divergențe întâlnite în aplicarea normei legale în justiția națională.

Un ultim component al societăţii civile, ce-şi poate manifesta influenţa asupra procesului de reformă a justiţiei naţionale, o prezintă entitatea social-culturală activă, interesată într-o formă sau alta de perspectivele de dezvoltare calitativă a societăţii noastre în general şi de perspectivele de dezvoltare a justiţiei în special. Valoros este interesul faţă de evenimentele juridice din sfera justiţiei naţionale şi formarea unui sistem de atitudini şi aprecieri ce se înglobează în conştiinţa juridică generală şi, într-o finalitate, inevitabil urmează a fi materializată printr-o atitudine şi apreciere politică concretă. Importanţa practică a componentului menţionat se exemplifică prin formarea unui mediu social intolerant faţă de imperfecţiunile şi abuzurile caracteristice justiţiei naţionale.

Estimarea şi caracteristica generală a entităţilor profesionale şi sociale, care prin ansamblul lor formează societatea civilă, are drept scop promovarea ideii de colaborare perpetuă în domeniul de reformă a justiţiei. Importanţa în domeniul vizat a fiecăreia dintre entităţile sociale caracterizate ne întăreşte fermitatea manifestării unei aprecieri valorice mult superioare a întregului sistem de actori ai societăţii civile, implicaţi într-o formă sau alta în procesul de reformă a justiţiei. Consolidarea societăţii civile prin promovarea interesului comun de identificare a unei justiţii consolidate, caracterizată prin calitate şi eficienţă, intoleranţa faţă de abaterile de la idealul de justiţie, se va manifesta ca o barieră în calea guvernării în eventualele situaţii de negocieri şi cedări politice a reformei justiţiei în ansamblu sau a unui compartiment din reforma vizată. Menţionăm implicarea reală diferită a actorilor caracterizaţi în procesul de reformă a justiţiei. Situaţia de fapt este determinată de mai mulţi factori de natură variată, ce pot fi recunoscuţi în societatea noastră. Importantă

este perceperea unei realităţi cinice dar evidente – nivelul şi dinamica de transformare calitativă a societăţii noastre în general şi a justiţiei în special depinde de nivelul şi dinamica de implicare a societăţii civile în ansamblul entităţii sale, cât şi a actorilor vizaţi în parte în procesul de reformă a justiţiei. Această reformă nu este o competenţă exclusivă a guvernării într-un regim democratic contemporan, dar a întregii societăţi, deoarece justiţia contemporană se prezintă ca un domeniu de interferenţă a societăţii cu statul, prin intermediul dreptului obiectiv, în care se valorifică drepturile subiective. Suntem convinşi de faptul că în realitatea naţională, acţiunile întreprinse actualmente în domeniul reformei justiţiei şi orientate spre un eventual proces de consolidare a justiţiei de către ministerul de resort îşi găsesc realizarea practică prin diminuarea antagonismului invocat între stat şi societatea civilă şi stabilirea unor sarcini comune ale executivului, legislativului şi autorităţii judecătoreşti, ce urmează a fi soluţionate în termene reduse, deoarece de realizarea acestora şi identificarea unei justiţii calitative şi eficiente depinde viitorul statalităţii Republicii Moldova. Este destul de complicat de a promova o reformă de complexitatea discutată, în situaţia declanşării iniţiale neinspirate a acesteia, pentru că se solicită o conştientizare a necesităţii acesteia. Finalitatea reformei justiţiei naţionale este destul de îndepărtată şi nu este exclusă probabilitatea finalizării acestui proces de către o altă guvernare sau o altă componenţă nominală a guvernării. Determinante pentru procesul menţionat vor fi continuitatea şi profesionalismul, deoarece, relatăm, conştientizarea de către guvernare şi de către opoziţie a necesităţii reformei justiţiei naţionale este incontestabilă.

Este imperios de stabilit că corpul judecătoresc naţional la fel este o componentă a societăţii civile naţionale, care poate să se manifeste într-o modalitate şi tenacitate publică mai modestă din cauza obligaţiunilor juridice, însă prezintă prin sine o entitate profesional-socială, caracterizată printr-un înalt profesionalism şi conştiinţă civică [5, p. 174]. Evident, aprecierile enunţate posedă un caracter de generalitate. Activismul juridic al magistraţilor, indicaţi ca principali figuranţi în procesul de realizare a justiţiei, se caracterizează ca un proces de natură complexă, orientat spre un început de identificare şi mediatizare a unui fenomen specific justiţiei contemporane, dar manifestat printr-un grad de generalitate mai pronunţat – procesul de consolidare a justiţiei. La primele aparenţe, consolidarea justiţiei, prin denumirea sa, generează anumite rezerve sau chiar repulsiuni, analogându-se cu un „colos" generator de dictatură şi injusteţe, sau, în cel mai bun caz, orientat spre acea fantomă de groază mediatizată prin teoria dictaturii judecătorilor, o teorie de inspiraţie a statului constituţional, ce prin argumentele invocate permitea la acea etapă de dezvoltare a civilizaţiei contemporane realizarea unui anumit control asupra autorităţii judecătoreşti prin anumite forme de latenţă în condiţiile unui regim politic democratic. Consolidarea justiţiei este un proces de modernizare a autorităţii judecătoreşti,

în care sunt implicaţi, pe lângă societatea civilă, în primul rând, magistraţii – acei profesionişti asupra activităţii cărora nemijlocit va influenţa acest proces de consolidare a justiţiei. Consolidarea justiţiei este orientată spre determinarea condiţiilor de manifestare reală a principiilor ce constată în orice civilizaţie contemporană autenticitatea şi valoarea justiţiei. Consolidarea justiţiei este la fel orientată spre realizarea unui statut de autoritate incontestabilă şi indiscutabilă în coraportul său de manifestare cu ramurile legislative şi executive ale puterii de stat. Numai astfel va fi posibil de dovedit prezenţa unei justiţii reale, calitative şi eficiente în societate. Numai prin intermediul acestui fenomen, de o calitate sporită, determinată de valorile sociale contemporane, vom putea vorbi de o liberă concurenţă, determinată de norme legale, numai prin intermediul acestui fenomen, de justiţie consolidată, vom menţiona o realizare eficientă a normelor juridice naţionale. Numai printr-o justiţie consolidată va fi posibilă o realizare a justiţiei independente în ansamblul trihotomic al puterii, prin promovarea unui sistem de norme ce reflectă realităţi obiective de dezvoltare a justiţiei, caracterizate printr-un sistem de garanţii de natură socială, politică şi juridică, realizarea lor la moment fiind doar una formală. Activismul juridic profesional apare drept un element esențial, ce urmează a fi realizat în procesul de realizare a justiției, presupune o aplicare responsabilă a normei de drept din partea judecătorului și un atașament față de valorile sociale ale societății respective.

Procesul de consolidare a justiţiei, caracterizat anterior, impune o abordare complexă şi comună, în scopul valorificării rezultatelor unui dialog cu reprezentanţii ramurilor legislativă şi executivă a puterii de stat şi de conştientizare din partea acestora a necesităţii obiective de stabilire a unui nou statut al justiţiei, fără de care nu este posibil de format şi menţinut un regim politic democratic, orientarea fundamentală a căruia constă în promovarea, protejarea, realizarea şi restaurarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului şi cetăţeanului contemporan.Statutul de justiţie consolidată poate fi realizat prin manifestarea anumitor obiective, cum ar fi: 1) o autoadministrare eficientă a justiţiei, în scopul promovării şi popularizării statutului de independenţă şi apreciativului de calitate, manifestată din partea unui Consiliu Superior al Magistraturii viabil, adecvat realităţilor contemporane; 2) un sistem normativ-juridic calitativ şi capabil de a reglementa relaţiile sociale vitale pentru statul şi societatea contemporană, îndeosebi capabil obiectiv, în conformitate cu destinaţia justiţiei în societate, de a forma un statut şi garanţii de natură juridică, politică şi socială pentru judecători, care în realitatea naţională este departe de manifestare şi realizare; 3) un sistem clar de promovare în cariera de judecător, bazat pe principiile profesionalismului şi calităţii randamentului de activitate; 4) o competenţă obiectivă şi profesională a evaluării şi identificării integrităţii magistratului; 5) un sistem de monitorizare şi evaluare a calităţii şi eficienţei activităţii profesionale a judecătorului format de comun acord dintre Consiliul Superior al Magistraturii

şi Asociaţia Judecătorilor; 6) transformarea Asociaţiei Judecătorilor într-o asociaţie profesională obştească real capabilă de a promova interesele membrilor săi în scopul realizării garanţiilor de ordin politic, social şi juridic; 7) micşorarea sarcinii de lucru şi perfecţionarea condiţiilor tehnice de activitate, inclusiv dezvoltarea personalului tehnic calificat al judecătorului în scopul accentuării calităţii şi eficienţei justiţiei; 8) Elaborarea unor proceduri de apărare a demnităţii profesionale a judecătorilor, realizarea cazuală a cărora să fie plasată în competența Consiliului Superior al Magistraturii. Acestea sunt obiective cu un grad avansat de generalitate, orientate spre crearea condiţiilor conform realităţilor contemporane cu care se intersectează justiţia naţională la nivel general şi fiecare judecător la nivel particular.

Efectuând o caracteristică detaliată, menţionăm specificul de activitate a Consiliului Superior al Magistraturii în componenţa actuală. Este incontestabilă ideea că politicile de activitate şi autoadministrare a justiţiei, vădite din partea Consiliului Superior al Magistraturii, sunt direct dependente şi determinate de conştiinţa juridică a fiecărui membru al acestui for administrativ. Oportunitatea anumitor modificări normativ-juridice poate fi invocată şi mai târziu, cu referinţă la componenţa Consiliului în cauză. Această nedeterminare s-a exprimat şi în coraport cu actuala componenţă a CSM, mediile juridice din societate uneori aprobând activitatea instituţiei, iar alteori dezaprobând-o. Nu se identifică o strategie de dezvoltare a justiţiei, o strategie de depăşire a acelor probleme depistate caracteristice justiţiei naţionale. Membrii-profesori, la rândul lor, au o valoare de reprezentanţă a societăţii civile, în scopul stabilirii unor apropieri şi abilităţi similare, norma stabileşte că sunt profesori de drept şi mai au abilitatea suplimentară teoretică, necesară în procesul de activitate a Consiliului Superior al Magistraturii. Componenţa instituţiei menţionate recunoaşte şi trei membri de drept – Preşedintele Curţii Supreme de Justiţie, Ministrul Justiţiei şi Procurorul General. Astfel, sesizăm un triumvirat de interese în componenţa Consiliului Superior al Magistraturii: 1) magistraţii, care urmează a promova interesele profesionale; 2) profesorii, care ar reprezenta interesele societăţii civile şi ar împiedica manifestarea unor eventuale abuzuri; 3) membrii de drept, care ar reprezenta interesele guvernării, şi pe care, într-o formă sau alta, i-a înzestrat cu un anumit statut corespunzător, ultimii având o competență limitată.. Echilibrul acesta în componenţa actualului Consiliu nu se prea intuieşte, manifestând prin activitatea sa o oarecare nesiguranţă, undeva poate argumentată la situaţia politică de moment, dar neînţeleasă completamente cu referinţă la sistemul de garanţii ce caracterizează starea în justiţia naţională.

Referindu-ne la acel sistem normativ-juridic, ce ar fi capabil să stabilească competenţe şi garanţii de natură juridică ale justiţiei, este oportun să subliniem următoarele – sistemul normativ juridic vizat trebuie să fie caracterizat printr-o stabilitate şi obiectivitate de reglementare. Necesită a fi elaborat de comun acord cu reprezentanţii autorităţii judecătoreşti şi de către

membrii Consiliului Superior al Magistraturii şi reprezentanţii Asociaţiei Judecătorilor, în calitate de asociaţie obştească profesională. Numai asemenea modalităţi de perfecţionare a legislaţiei din domeniul identificării şi reglementării garanţiilor de natură socială, politică şi juridică referitoare la autoritatea judecătorească va demonstra corpului de magistraţi naţionali fermitatea intenţiilor de reformare a acestui domeniu pentru un regim democratic contemporan din partea guvernării [7, p. 22]. Vorbim de garanţii în domeniul asigurării condiţiilor adecvate de muncă, de un număr echitabil de dosare, repartizat în conformitate cu anumite criterii de complexitate tuturor judecătorilor din instanţă. De modernizat în acest context sistemul de repartizare a dosarelor şi în acest mod de accentuat o anumită independenţă a judecătorului faţă de administraţia instanţei de judecată. Există situații, în scopul păstrării imaginii și ”anchetei” curate, în cazul unei eventuale promovări, anumiți magistrați se vor strădui în orice mod să evite un dosar în care părțile sunt conflictuale și scriu petiții cu și fără motiv în adresa tuturor autorităților statului, nemaivorbind despre situația unui dosar de rezonanță politică. Validarea scrutinelor electorale, dosarele de rezonanță politică și socială nu trebuie a fi repartizate judecătorilor ce activează în mandatul de 5 ani. Evident că, experiența profesională și rezistența psihologică, chiar acel activism juridic, nu are o dezvoltare suficientă de a face față presiunilor implicaților cauzei. Și este neprofesionist, josnic chiar, de a inventa anumite situații procesuale din partea anumitor judecători, numai pentru ”construirea” condițiilor procesuale, în rezultatul cărora ei se pot eschiva de la examinarea unei cauze concrete.

Prezența unei obiectivități relative, ce persistă în procesul de promovare a candidaților-judecători în cariera lor juridică este o mare problemă pentru fortificarea activismului juridic al judecătorilor.. Afirmaţiile în cauză nu poartă un caracter de generalitate, în majoritatea lor judecătorii promovaţi posedă abilităţi profesionale şi morale, ceea ce dovedeşte o selectare obiectivă. Dar ne referim la acele excepţii, ce se aruncă în vizorul societăţii şi reduc la minimum eforturile depuse de mulţi oameni în scopul formării unei imagini justiţiei. Aceste imperfecţiuni, transformate de-a lungul anilor într-un sistem bine stabilit şi protejat de Consiliul Superior al Magistraturii, a şi generat fenomene negative ce caracterizează justiţia naţională la etapa contemporană. Într-o concluzie de moment, accentuăm anume problema inegalităţii în drepturi a judecătorilor la nivel de instanţă în condiţiile de realizare profesională şi echitate în promovarea carierei profesionale. Anume aceste norme juridice-garanţii referitoare la independenţa justiţiei şi trebuie revăzute şi perfecţionate. În continuare menţionăm în calitate de argument al fenomenelor vizate, şi lipsa criteriilor clare ce ar reflecta eficienţa şi calitatea activităţii judecătorului şi lipsa de publicitate a acestor rezultate statistice cu referinţă la activitatea judecătorului. Problemele justiţiei naţionale sunt numai o parte infimă din ansamblul general ce-o caracterizează, fenomenele în cauză nicidecum nu pot fi explicate prin incompetenţa sau nedorinţa de transformare manifestată din

partea membrilor Consiliului Superior al Magistraturii, ci printr-un proces de limitare legislativă a competenţei acestuia şi a unei lipse de superioritate în relaţiile cu alte instituţii ce demonstrează atribuţii determinatorii în procesul de consolidare a justiţiei și a formării activismului juridic profesional, cum ar fi Institutul Naţional al Justiţiei, de exemplu. Istoricul formării acestei instituţii de vitalitate deosebită pentru eficienţa şi calitatea justiţiei naţionale ridică un număr destul de mare de semne de întrebare, ca, de exemplu: De ce Institutul în cauză se află sub jurisdicţia executivului? Oare politica de cadre, calitatea instruirii profesionale, perspectivele de dezvoltare şi metodologiile utilizate nu trebuie amplasate în competenţa organului de autoadministrare a autorităţii judecătoreşti? Realizăm o situaţie paradoxală, când Institutul Naţional al Justiţiei, aflat în jurisdicţia Ministerului Justiţiei, pregăteşte cadre noi din sfera autorităţii judecătoreşti. Or, activismul juridic profesional se necesită a fi inițiat viitorilor specialiști din facultățile de drept și din instituțiile de instruire profesională, cum este Institutul Național al Justiției.

Într-o finalitate, menționăm caracterul complex de manifestare a activismului juridic profesional al judecătorilor (și al procurorilor), ce poate fi viabil numai într-o interacțiune complexă cu activismul juridic social, manifestat din partea societății civile. Am identifica o necesitate categorică a acestor două componente – activismul juridic profesional al magistraților și activismul juridic al societății civile, la fel cu tentă profesional-juridică. Echilibrul în domeniul vizat, în opinie, ar produce efecte benefice, orientate spre fortificarea încrederii în justiție și spre fortificarea caracterului participativ al societății civile în procesul de autoadministrare a justiției și vor putea eficient și calitativ contribui la înlăturarea neajunsurilor identificate prin intermediul unui dialog profesionist.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Avornic Gheorghe. Activismul juridic al cetăţenilor în statul de drept: realităţi şi perspective. Chişinău: CEP USM, 2005. 256 p.
2. Avornic Gheorghe. Teoria generală a dreptului. Cartier, Chișinău, 2004, 653 p.
3. Cantisan Heriberto Asencio. Torres Luis del Castillo. Navarro Fernando Martos. Cuerpo de Agentes de la Administracion de Justicia. EDITORIAL MAD, 2000. 674 p.
4. Constituţia Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr. 1.
5. Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii nr. 947-XIII din 19.07.96. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 64/641 din 03.10.1996. Republicată: Monitorul Oficial, nr. 186-188/752, din 22.08.2003.

6. Negru Andrei. Consolidarea justiţiei în statul contemporan democratic. Chişinău: Sirius. 2012,239 p.
7. Negru Andrei. Teoria Generală a Dreptului și Statului în definiții, interpretări, scheme. Note de curs. Chișinău, CEP USM 2018, 268 p.
8. Negru Andrei.Valorificarea capacităţii societăţii civile în procesul de reformare a justiţiei. În: Societatea civilă în realizarea Strategiei de reformare a sectorului justiţiei 2011-2016: Conferinţa internaţională ştiinţifico-practică: 14 octombrie 2011, Chişinău. În: Revista Naţională de Drept, Ediţie specială, 2011, nr. 10-11, p. 19-23.
9. Negru Boris, Negru Alina. Teoria generală a dreptului și statului. Tipografia Centrală, Chișinău, 2017, 652 p.